

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIŠ VILNIAUS PATAISOS NAMUS

2022-07-04 Nr. 4D-2022/1-449
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2022-04-26 gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl Vilniaus pataisos namų (toliau vadinama – Vilniaus PN) pareigūnų veiksmų, susijusių su prašymo nagrinėjimu.
2. Pareiškėjas skunde (toliau vadinama – Skundas) nurodo, kad:
 - 2.1. 2022-03-25 administracijai įteikė prašymą dėl informacijos apie pasimatymų ribojimą suteikimo. Prašoma informacija buvo reikalinga kreipiantis į teismą;
 - 2.2. 2022-04-19 gavo atsakymą, kuriame nurodoma, kad jo skundas nebus nagrinėjamas, nors jis nieko neskundė ir nesupranta, kodėl jo prašoma informacija nebuvo suteikta.
3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2022-05-03 raštu Nr. 4D-2022/1-449/3D-988 kreipėsi į Vilniaus PN administraciją, prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.
Seimo kontrolierė 2022-05-10 gavo Vilniaus PN raštą Nr. 9-2897, kuriuo pateikiamos Pareiškėjo prašymo ir atsakymo jam kopijos, iš kurių nustatyta:
 - 4.1. Pareiškėjas 2022-03-25 įteikė prašymą Vilniaus PN administracijai ir prašė suteikti informaciją, nuo kada įstaigoje vėl buvo leidžiami pasimatymai, kurie buvo apriboti nuo 2020-01-01. Pareiškėjas nurodė, kad ši informacija jam reikalinga kreipiantis į teismą;
 - 4.2. Vilniaus PN administracija 2022-04-19 atsakyme Pareiškėjui nurodė, kad vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo 11 straipsnio 3 dalies 5 punktu, pagal kurį prašymas ar skundas gali būti nenagrinėjamas, jeigu nuo skunde nurodytų pažeidimų paaiškėjimo asmeniui dienos iki skundo padavimo dienos yra praėję daugiau kaip 6 mėnesiai, jo prašymas nebus tenkinamas.

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

5. Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo įstatymo (toliau vadinama – TGIDPNĮ):
 - 4 straipsnis. *Institucijos ir valstybės valdomo subjekto pareiga teikti duomenis, įskaitant*

pakartotiniam naudojimui skirtus duomenis – „1. Institucijos ir valstybės valdomi subjektai privalo teikti pareiškėjams ar jų atstovams duomenis, įskaitant pakartotiniam naudojimui skirtus duomenis, išskyrus šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatytus atvejus.“

6 straipsnis. Duomenų, įskaitant pakartotiniam naudojimui skirtus duomenis, teikimo principai – „1. Institucija ir valstybės valdomas subjektas, teikdami duomenis, įskaitant pakartotiniam naudojimui skirtus duomenis, vadovaujasi šiais principais: 1) duomenų išsamumo – pareiškėjui turi būti pateikti visi pagal teisės aktus teiktini jo prašymo turinį atitinkantys duomenys; 2) duomenų tikslumo – pareiškėjui teikiami duomenys turi atitikti institucijos ar valstybės valdomo subjekto disponuojamus duomenis; [...]“

13 straipsnis. Informacijos ir duomenų teikimas – „1. Prašymai dėl duomenų teikimo ir jų pakartotinio naudojimo teikiami ir nagrinėjami Viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka.“

6. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama ir – VAI)

3 straipsnis. Viešojo administravimo principai – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 4) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą viešojo administravimo subjektams turi būti nustatyti laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, o viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį.“

11 straipsnis. Prašymų ir skundų administraciniam sprendimui priimti pateikimas ir nagrinėjimas – „3. Prašymas ar skundas viešojo administravimo subjekto vadovo arba jo įgalioto pareigūno ar valstybės tarnautojo, kito įstatymų nustatyta specialų statusą turinčio fizinio asmens sprendimu gali būti nenagrinėjamas, jeigu: [...] 5) nuo skunde nurodytų pažeidimų paaikšėjimo asmeniui dienos iki skundo padavimo dienos yra praėję daugiau kaip 6 mėnesiai.“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

7. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime išaiškino:

„Konstitucinė teisė gauti informaciją – svarbi prielaida įgyvendinti įvairias Konstitucijoje įtvirtintas asmens teises ir laisves. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, jog žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimas, kitų konstitucinių vertybių užtikrinimas labai priklauso nuo galimybių gauti iš įvairių šaltinių informaciją ir ja naudotis (2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimas). Pavyzdžiui, Konstitucinis Teismas 1995 m. balandžio 20 d. nutarime yra konstatavęs, kad žmogaus teisė turėti savo įsitikinimus turi būti pagrįsta realia galimybe laisvai juos formuoti įvairios informacijos pagrindu, įskaitant teisę nevaržomai gauti informaciją. Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad informacijos laisvė nėra absoliuti, taip pat kad Konstitucija neleidžia nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo, įstatymais įtvirtinus informacijos laisvės įgyvendinimo garantijas, būtų sudaromos prielaidos pažeisti kitas konstitucines vertybes, jų pusiausvyrą (pvz., Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas). Konstitucija numato galimybę informacijos laisvę riboti, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai, t. y., jeigu informacijos laisvės ribojimais siekiama apsaugoti, apginti Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalyje nurodytas vertybes, kurių sąrašas (pateiktas Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalyje), kaip savo 2005 m. rugsėjo 19 d. ir 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimuose yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, negali būti laikomas išsamiu, baigtiniu, taigi neleidžiančiu laisvės gauti ir skleisti informaciją riboti tada, kai reikia apsaugoti kitas, Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalyje *expressis verbis* nepaminėtas, konstitucines vertybes. Informacijos laisvės ribojimai gali būti nustatomi tik įstatymu, tačiau Konstitucija neužkerta kelio kai kurių su informacijos gavimu ir skleidimu susijusių santykių reguliuoti ir poįstatyminiais (įstatymų įgyvendinamaisiais) teisės aktais,

tačiau jais negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris nebūtų grindžiamas Konstitucija ir įstatymais arba kuris konkuruotų su įstatymų nustatytoju (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 19 d., 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimai).“

Tyrimo išvados

8. Pareiškėjas skundėsi, kad kreipėsi į Vilniaus PN administraciją prašydamas suteikti informaciją, tačiau prašoma informacija nebuvo suteikta.

9. Skundo tyrimo metu buvo nustatyta, kad Pareiškėjas 2022-03-25 įteikė prašymą Vilniaus PN administracijai ir prašė suteikti informaciją, nuo kada įstaigoje buvo vėl leidžiami pasimatymai, kurie buvo apriboti nuo 2020-01-01. Pareiškėjas nurodė, kad ši informacija jam reikalinga kreipiantis į teismą. Vilniaus PN administracija 2022-04-19 atsakyme Pareiškėjui nurodė, kad vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo 11 straipsnio 3 dalies 5 punktu, pagal kurį prašymas ar skundas gali būti nenagrinėjamas, jeigu nuo skunde nurodytų pažeidimų paaikšėjimo asmeniui dienos iki skundo padavimo dienos yra praėję daugiau kaip 6 mėnesiai, jo prašymas nebus tenkinamas.

10. Vilniaus PN yra viešojo administravimo subjektas, todėl, nagrinėdamas pareiškėjų skundus, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis ir kitų viešojo administravimo srityje taikomų teisės aktų, įskaitant ir TGIDPNĮ. Kiekvienas asmuo, taip pat ir nuteistasis (suimtas), turi teisę gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų. Ši informacija yra teikiama TGIDPNĮ nustatyta tvarka. TGIDPNĮ numatyta, kad institucijos ir valstybės valdomi subjektai privalo teikti pareiškėjams ar jų atstovams duomenis, įskaitant pakartotiniam naudojimui skirtus duomenis, išskyrus šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatytus atvejus.

Pagal Seimo kontrolierei pateiktą informaciją nustatyta, kad Vilniaus PN administracija, atsisakydama Pareiškėjui suteikti jo prašomą informaciją, atsakymą grindė Viešojo administravimo įstatymo 11 straipsnio 3 dalies 5 punkto nuostatomis, nors Pareiškėjas prašė suteikti informaciją ir atsisakymas jį teikti turėjo būti motyvuojamas ir grindžiamas TGIDPNĮ nuostatomis.

11. Konstitucinis teismas, pasisakydamas apie konstitucinę teisę gauti informaciją, išaiškino, kad teisė gauti informaciją – svarbi prielaida įgyvendinti įvairias Konstitucijoje įtvirtintas asmens teises ir laisves, o šią teisę galima riboti tik tada, kai ribojimai turi būti būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves bei Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; jais neturi būti paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei jų esmė; turi būti laikomasi konstitucinio proporcingumo principo. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad nustatant teisinius apribojimus bei atsakomybę už teisės pažeidimus privalu paisyti protingumo reikalavimo (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimai).

Taigi, atsižvelgiant į pirmiau išdėstytas aplinkybes, Seimo kontrolierei kyla abejonių, ar šiuo tiriamu atveju atsisakymas teikti Pareiškėjui jo prašomą informaciją buvo būtinas siekiant apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves, ar tokiu ribojimu yra pasiekiami konstituciškai svarbūs tikslai ir ar paisoma protingumo principo.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, jog TGIDPNĮ nenustato tokio atsisakymo suteikti informaciją pagrindo, kaip tam tikro laikotarpio praėjimas iki prašymo pateikimo dienos, todėl Vilniaus PN administracija privalėjo Pareiškėjui suteikti jo prašomą informaciją.

21. Apibendrinant nustatytas aplinkybes darytina išvada, kad Pareiškėjo Skundas dėl Vilniaus PN administracijos veiksmų galimai ribojant jo teisę gauti informaciją, pripažįstamas pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

22. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundą dėl Vilniaus PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su informacijos teikimu, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

23. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Vilniaus pataisos namų direktoriui rekomenduoja pakartotinai išnagrinėti Pareiškėjo 2022-03-25 prašymą ir suteikti jo prašomą informaciją.

24. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Vilniaus pataisos namų direktoriui rekomenduoja užtikrinti, kad nuteistiesiems rengiami atsakymai į skundus ir prašymus būtų išsamūs, objektyvūs, o teisė gauti informaciją būtų ribojama tik teisės aktuose numatyta tvarka ir pagrindais.

Primename, kad Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė